

Wartości i zaufanie społeczne w Polsce w 2015 r.

(Notatka informacyjna na podstawie Badania spójności społecznej)

Czy ludzie w Polsce mają do siebie zaufanie? Czy ufają instytucjom publicznym? Jakie wartości w swoim życiu uważają za najważniejsze? Jaki jest poziom akceptacji dla zachowań uważanych za naganne? Odpowiedzi na te i wiele innych pytań dotyczących jakości życia możemy poznać dzięki wprowadzeniu do polskiego systemu statystyki publicznej wieloaspektowego Badania spójności społecznej.

Unikatowy charakter tego badania polega przede wszystkim na integracji na poziomie danych indywidualnych najważniejszych aspektów szeroko rozumianej jakości życia, zarówno w wymiarze obiektywnym, jak i subiektywnym. Obszerny zakres tematyczny oraz cykliczny charakter badania pozwalają na monitorowanie sytuacji społecznej w Polsce i ocenę skuteczności działań podejmowanych na rzecz walki z ubóstwem, integracji społecznej oraz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego.

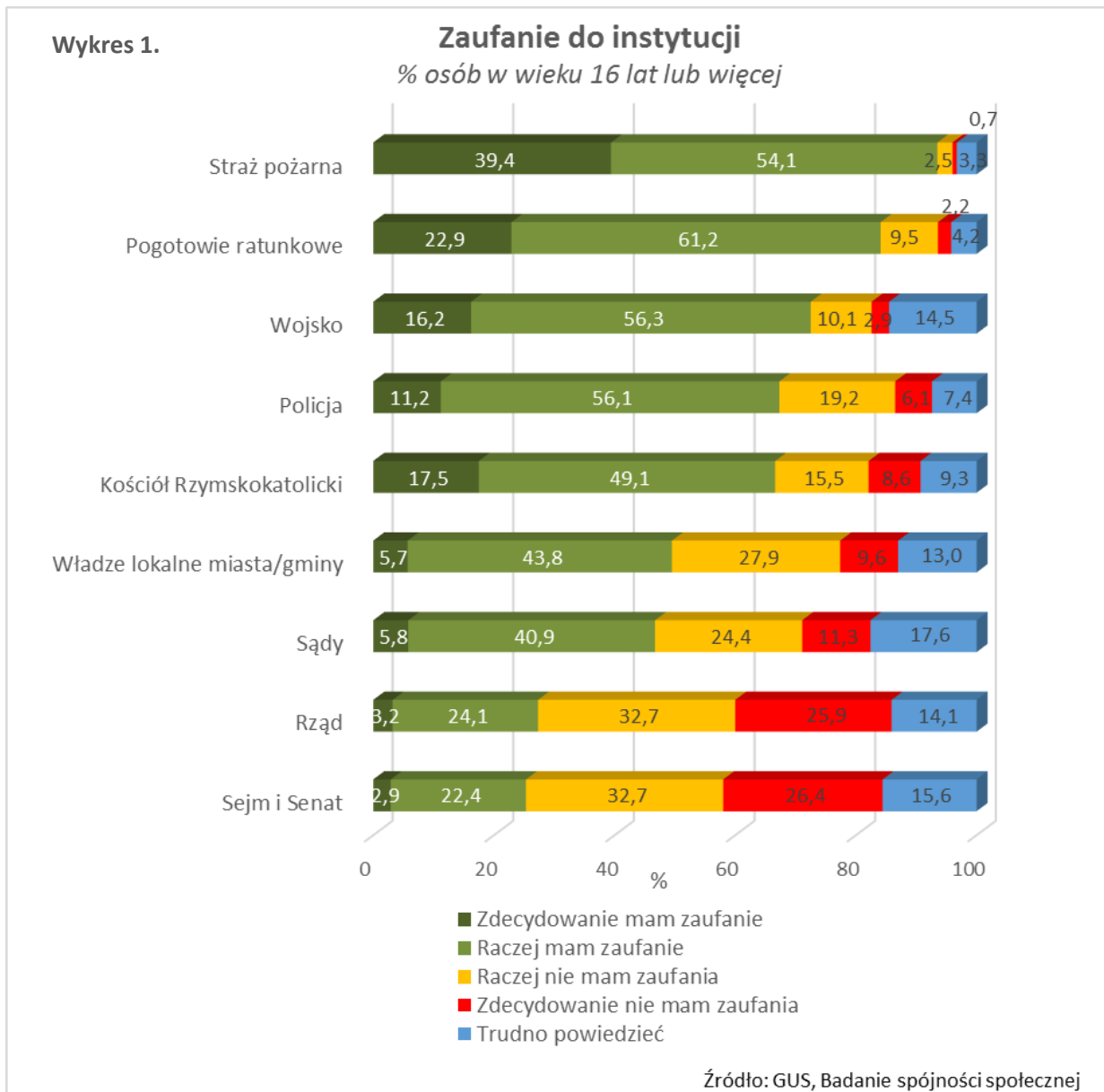
Prezentowane wyniki pochodzą z II edycji Badania spójności społecznej, zrealizowanej w I połowie 2015 r. Dziękujemy blisko 14 tys. osobom, które wzięły udział w badaniu i odpowiedziały na pytania zadane im przez ankieterów GUS.

GŁÓWNE WNIOSKI:

- Instytucjami życia publicznego, którym najbardziej ufaliśmy w I połowie 2015 r. były straż pożarna (zaufanie wśród ok. 94% osób) oraz pogotowie ratunkowe (ok. 84%). Najmniejsze zaufanie mieliśmy w stosunku do Sejmu i Senatu (ok. 25%) oraz do Rządu (ok. 27%).
- Znacznie większym zaufaniem niż władze centralne cieszyły się władze lokalne, którym ufała co druga osoba. Najbardziej władzom lokalnym ufali mieszkańcy wsi (ok. 59%) oraz małych miast (ok. 50%).
- Dużym zaufaniem darzyliśmy wojsko (zaufanie ponad 72% osób) oraz Policję i Kościół Rzymskokatolicki (po ok. 67%).
- **Zdecydowana większość z nas ufa innym ludziom (ok. 78%).** Zaufaniem darzymy przede wszystkim osoby z najbliższego otoczenia: najbliższą rodzinę (zaufanie 98% osób) oraz znajomych i przyjaciół (93%). Najmniejszym zaufaniem cieszą się natomiast osoby nieznanym, z którymi spotykamy się w różnych sytuacjach (zaufanie ok. 39% osób).
- Zarówno instytucjom, jak i innym ludziom bardziej ufają osoby starsze niż ludzie młodzi.
- **Dwie najważniejszymi wartościami w życiu dla zdecydowanej większości osób są: zdrowie oraz rodzina i szczęście rodzinne.** Do bardzo cenionych wartości w naszym życiu należą także: miłość, uczciwość, pieniądze, poczucie stabilizacji, praca zawodowa (w największym stopniu wśród osób w wieku 25-34 lata) oraz wiara religijna (głównie wśród osób starszych).
- **Najmniej akceptowanymi zachowaniami w przestrzeni społecznej (spośród ocenianych) okazały się działania korupcyjne: przyjmowanie oraz wręczanie łapówek.** Osiem na dziesięć osób deklaruje, iż w ich opinii takie postępowanie nigdy nie może być usprawiedliwiane. Niewiele mniej osób za nieakceptowalne uważa pobieranie zasiłków przez nieuprawnione do tego osoby.
- Uchylenie się od płacenia podatków jest uznawane za niedopuszczalne (nigdy nie może być usprawiedliwiane) przez co drugą osobę.
- Najmniejszy sprzeciw budzą takie zachowania jak: podejmowanie pracy na czarno, świadome kupowanie rzeczy podrobionych lub fałszywych oraz ściąganie na egzaminach, sprawdzianach i testach.

Czy ufamy instytucjom życia publicznego?

Badanie spójności społecznej umożliwia odpowiedź na pytanie, którym instytucjom życia publicznego mieszkańcy Polski ufają najbardziej, a które cieszą się mniejszym zaufaniem. W badaniu uwzględnionych zostało dziewięć instytucji polskiego życia publicznego, w tym m.in. służby ratunkowe, Kościół Rzymskokatolicki oraz instytucje władzy.

W pierwszej połowie 2015 r. największym zaufaniem wśród mieszkańców Polski (wybór na skali odpowiedzi „zdecydowanie mam zaufanie” lub „raczej mam zaufanie”) cieszyły się służby ratunkowe. Zaufanie do straży pożarnej deklarowało ok. 94% osób w wieku 16 lat lub więcej, natomiast do pogotowia ratunkowego - ok. 84% osób. Dostyc wysoki był również poziom zaufania do Wojska (ponad 72%) oraz do Policji i do Kościoła Rzymskokatolickiego (po ok. 67%). Ponadto należy zauważyć, iż w przypadku straży pożarnej, pogotowia ratunkowego oraz Kościoła Rzymskokatolickiego odnotowano najwyższe odsetki osób, które zdecydowanie mają zaufanie do tych instytucji (odpowiednio: ok. 39%, ok. 23% oraz ok. 18%)

Najmniejszym zaufaniem cieszyły się natomiast instytucje związane z władzą ustawodawczą oraz wykonawczą, tj. Sejm i Senat oraz Rząd. Brak zaufania zarówno do władz ustawodawczych, jak i wykonawczych deklarowało prawie 6 na 10 osób, natomiast zaufanie do tych instytucji miała mniej więcej co czwarta osoba. Znacznie większym zaufaniem społecznym niż władze centralne cieszyły się władze lokalne. Swoim władzom miejskim lub gminnym ufała prawie połowa osób w wieku 16 lat lub więcej.

Poziom zaufania do wybranych instytucji różnił się w zależności od płci respondentów. Największe różnice w tym względzie można dostrzec przede wszystkim, gdy weźmiemy pod uwagę takie instytucje jak Kościół Rzymskokatolicki oraz Policję. W przypadku obu tych instytucji odsetki kobiet deklarujących zaufanie (ok. 71%) były o ok. 8 - 9 p. proc. wyższe niż w wśród mężczyzn (odpowiednio: 62% w przypadku Kościoła oraz 63% w przypadku Policji). Mężczyźni w większym stopniu niż kobiety ufali natomiast wojsku - różnica w tym przypadku wynosiła ok. 5 p. proc. (ok. 75% wśród mężczyzn oraz ok. 70% wśród kobiet).

Zaufanie do poszczególnych instytucji różniło się również w zależności od wieku. Generalnie, biorąc pod uwagę każdą z uwzględnianych instytucji, wśród osób starszych zaobserwowano wyższe odsetki osób deklarujących zaufanie niż w młodszych grupach wieku. Największe różnice pomiędzy poszczególnymi grupami wieku widoczne są przede wszystkim w poziomie zaufania (odpowiedzi „zdecydowanie mam zaufanie” oraz „raczej mam zaufanie”) do Kościoła Rzymskokatolickiego, Rządu oraz Policji. Instytucje te najniższym zaufaniem cieszyły się wśród osób w wieku 25-34 lat, najwyższym zaś wśród mieszkańców Polski powyżej 75 roku życia, przy czym w przypadku Kościoła Rzymskokatolickiego różnica pomiędzy tymi grupami wyniosła ok. 27 p. proc. (57% wśród osób w wieku 25 – 34 lata i ok. 84% wśród osób w wieku 75 lat lub więcej), w wypadku Rządu – 19 p. proc. (odpowiednio: ok. 22% i 41%), natomiast w wypadku Policji – ok. 16 p. proc. (ok. 61% i ok. 77%).

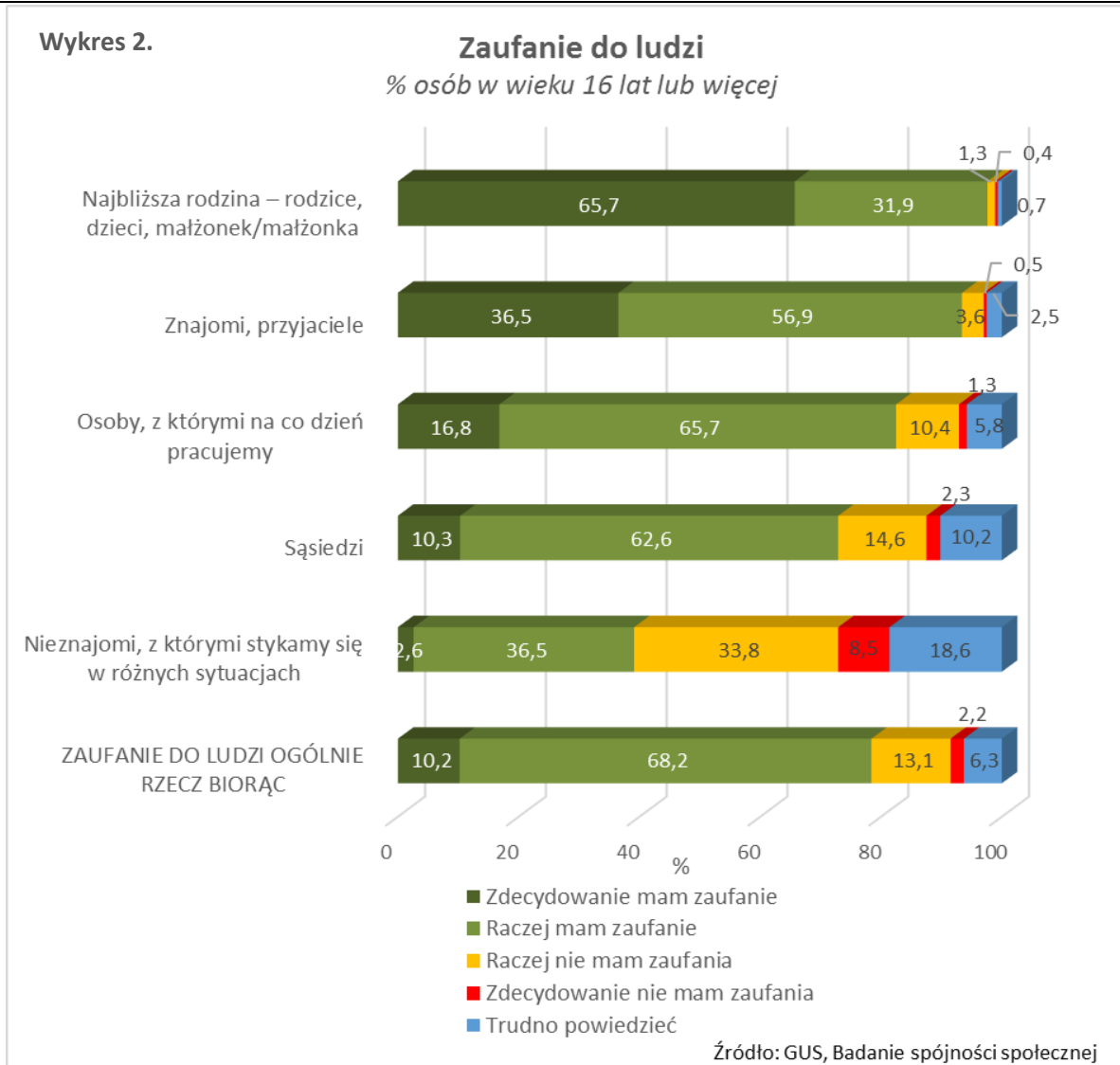
W przypadku części instytucji odnotowano również dosyć wyraźne różnice pomiędzy mieszkańcami wsi oraz mieszkańcami miast. Dotyczy to przede wszystkim Kościoła Rzymskokatolickiego. Kościołowi ufa trzy czwarte mieszkańców wsi i ok. 61% mieszkańców miast. Należy przy tym jednak zauważyć, iż w mniejszych miastach (o liczbie mieszkańców poniżej 20 tys. oraz od 20 do 100 tys.) poziom zaufania do Kościoła jest wyższy niż w miastach o większej liczbie ludności.

Istotną różnicę pomiędzy miastami a wsią odnotowano również w przypadku zaufania do Policji. Różnice były tutaj jednak zdecydowanie mniejsze niż w odniesieniu do Kościoła, gdyż poziom zaufania do Policji był o ok. 6 p. proc. wyższy na wsi (ok. 71%) niż w miastach (ok. 65%).

Biorąc pod uwagę zaufanie do władz centralnych, tj. do Sejmu i Senatu oraz do Rządu zauważyć można, iż różnice w poziomie zaufania pomiędzy miastami i wsią oraz pomiędzy miastami różnej wielkości są niewielkie i nie przekraczają 3 p. proc. Sytuacja zmienia się jednak, gdy weźmiemy pod uwagę poziom zaufania do władz lokalnych miasta lub gminy. W największych miastach poziom zaufania do władz lokalnych jest znacznie niższy niż w małych miastach lub na wsi. W największych aglomeracjach, o liczbie mieszkańców przekraczającej 500 tys., władzom lokalnym ufa ok. 35% osób w wieku 16 lat lub więcej. W miastach o liczbie ludności od 100 do 500 tys. oraz od 20 do 100 tys. odsetki te rosną, osiągając odpowiednio ok. 43% oraz 45%. W miastach poniżej 20 tys. mieszkańców władzom lokalnym ufa już mniej więcej co druga osoba, natomiast na wsi odsetek ten jest najwyższy, dochodząc do ok. 59%.

Czy mamy zaufanie do innych ludzi?

Zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc często traktowane jest jako jedna z podstawowych miar kapitału społecznego. Przyjmuje się, że poziom zaufania do innych ludzi określa w uproszczeniu, jak dobrze czujemy się w społeczeństwie, w którym żyjemy, jakie są potencjalne możliwości wsparcia i współdziałania w realizacji różnych celów. W Badaniu spójności społecznej uwzględnione zostały pytania o zaufanie do innych osób, przy czym oprócz oceny zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc respondenci zapytani zostali również o oceny poziomu zaufania do różnych kategorii osób, z którymi mają styczność na co dzień, tj. najbliższej rodziny, znajomych, współpracowników, sąsiadów, jak również nieznanym z którymi spotykają się w różnych sytuacjach.

Wyniki przeprowadzonego w pierwszej połowie 2015 r. Badania spójności społecznej wskazują, iż zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc miało ok. 78% mieszkańców Polski w wieku 16 lat lub więcej. Brak zaufania wyraziła natomiast niemal co siódma osoba (ok. 15%).

Zaufaniem darzyliśmy przede wszystkim najbliższą rodzinę (tj. rodziców, dzieci, małżonka) oraz znajomych i przyjaciół. Zaufanie do tych grup zadeklarowało, odpowiednio, ok. 98% i 93% osób w wieku 16 lat lub więcej.

Generalnie, wysokim poziomem zaufania cieszą się również osoby z którymi na co dzień pracujemy¹ oraz nasi sąsiedzi. Zaufanie do współpracowników deklarowało więcej niż osiem na dziesięć osób pracujących, natomiast do sąsiadów – siedem na dziesięć wszystkich osób w wieku 16 lat lub więcej. Dość wysoki poziom zaufania w relacjach międzyludzkich odnosi się przede wszystkim do osób z najbliższego otoczenia, które znamy i z którymi generalnie pozostajemy w kontakcie. Osobom nieznanym, które spotyka się w różnych sytuacjach ufa bowiem tylko ok. 39% osób, natomiast brak zaufania zadeklarowało ok. 42% osób, a niemal co piąta osoba (ok.19%) nie potrafiła określić, czy ma zaufanie do nieznanymi, z którymi spotyka się na co dzień. Relatywnie wysoki odsetek wskazań „trudno powiedzieć” wynika najprawdopodobniej z faktu, iż osoby nieznanymi nie stanowią jasno zdefiniowanej, jednorodnej grupy, którą można w prosty sposób ocenić.

Mężczyźni i kobiety w podobny sposób oceniali swoje zaufanie do innych osób. Większe różnice w poziomie zaufania do ludzi obserwowane są w różnych grupach wieku. Zarówno ludziom ogólnie rzecz biorąc, jak i sąsiadom oraz nieznanymi, bardziej ufały osoby starsze niż młodsze. Zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc miało np. ok. 82% osób w wieku 75 lat i więcej i ok. 75% osób w wieku 16 - 24 lata. Nieznanymi, z którymi spotykamy się w różnych sytuacjach ufała natomiast niemal co druga osoba w wieku 75 lat lub więcej, podczas gdy w najmłodszej grupie wieku (16 – 24 lata) - co trzecia. Zaufanie do sąsiadów deklarowało mniej niż siedem na dziesięć osób w wieku poniżej 35 lat, wobec ok. 80% osób starszych, w wieku co najmniej 65 lat. W przypadku zaufania do sąsiadów obserwowane są również wyraźne różnice między miastem a wsią. Swoim sąsiadom ufa ok. 80% mieszkańców wsi oraz ok. 68% mieszkańców miast (od 65% w największych miastach liczących co najmniej 500 tys. mieszkańców do 73% w miastach liczących poniżej 20 tys. mieszkańców).

Jakie znaczenie w naszym życiu mają różne wartości i które z nich uznajemy za najważniejsze?

Wyniki Badania spójności społecznej dają również odpowiedź na pytanie, jakie znaczenie mają w życiu mieszkańców Polski poszczególne wartości oraz które z nich są wymieniane jako najważniejsze. Oczywiście należy mieć na uwadze, iż ilościowe, statystyczne ujmowanie tego rodzaju tematyki daje jedynie ogólny, uproszczony obraz bardzo złożonego zjawiska, jakim jest system wartości.

W pierwszej kolejności respondenci zostali zapytani o to, jakie znaczenie w ich życiu ma każda z uwzględnionych w badaniu wartości. Generalnie zauważyć można, iż znaczenie większości spośród wymienionych wartości ocenione zostało jako duże lub bardzo duże. Niemal wszyscy ocenili, iż zdrowie, rodzina i szczęście rodzinne oraz uczciwość mają dla nich duże znaczenie (w tym bardzo duże). Około 9 na 10 osób w wieku 16 lat lub więcej przypisało również duże znaczenie takim wartościom jak: poczucie stabilizacji, poczucie bycia przydatnym, potrzebnym, szacunek u innych ludzi, miłość oraz sprawność fizyczna. Relatywnie rzadko duże lub bardzo duże znaczenie przypisywano natomiast przede wszystkim życiu pełnemu przygód i wrażeń, rozrywce oraz karierze (odpowiednio: ok. 32%, ok. 35% i ok. 39%). Takim wartościom jak, z jednej strony: patriotyzm i dobro Ojczyzny oraz wiara religijna, a z drugiej: własne zainteresowania i hobby duże lub bardzo duże znaczenie przypisało ok. 60 – 65% osób. Podobne odsetki odnotowano również w przypadku wykształcenia i dążenia do wiedzy oraz wolności głoszenia własnych poglądów.

Ocena znaczenia poszczególnych wartości w życiu nie daje jednak pełnych podstaw do stwierdzenia, które z tych wartości są uznawane za najważniejsze. W związku z tym, osoby biorące udział w badaniu zostały poproszone o wskazanie 3 najważniejszych dla nich wartości, zaczynając od tej którą uważają za najważniejszą.

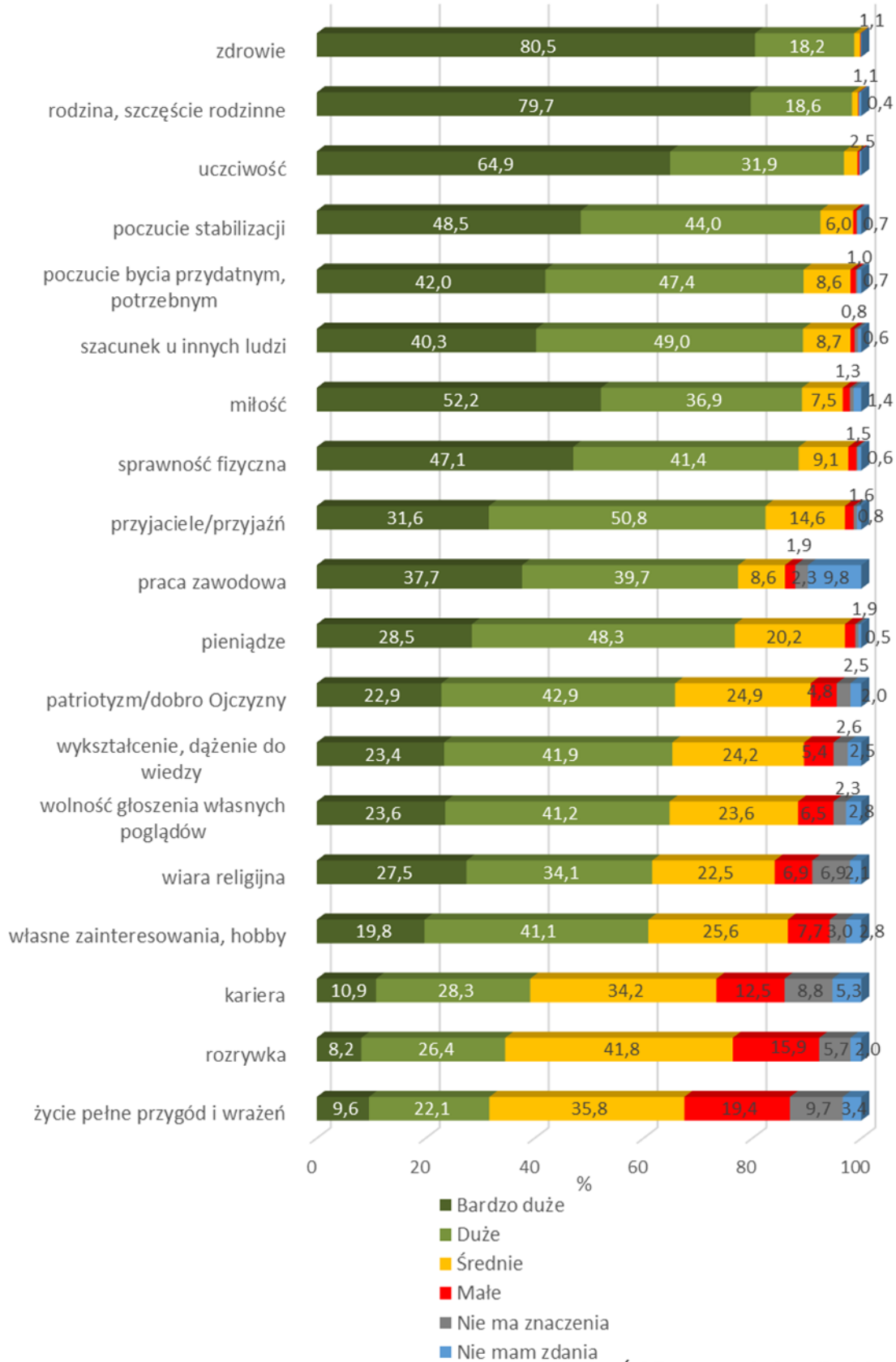
¹ O zaufanie do współpracowników zapytano wyłącznie osoby pracujące.

Wykres 3.

Znaczenie wartości w życiu

% osób w wieku 16 lat lub więcej

JAKIE ZNACZENIE W PANA/PANI ŻYCIU MAJĄ NASTĘPUJĄCE WARTOŚCI?

Źródło: GUS, Badanie spójności społecznej

Zdecydowana większość mieszkańców Polski za najważniejszą wartość w swoim życiu uważa zdrowie (ok. 66%). Bardzo znaczący odsetek osób jako najważniejszą w hierarchii wartość wskazał rodzinę i szczęście rodzinne (ok. 23%). Pozostałe wartości pojawiały się w deklaracjach znacznie rzadziej. Miłość jako najważniejszą wartość wskazało 3% osób, natomiast pracę zawodową, pieniądze oraz poczucie stabilizacji jedynie około co setna osoba w wieku 16 lat lub więcej.

Jak już wspomniano, zdrowie oraz rodzina stanowią według zdecydowanej większości mieszkańców Polski najważniejsze wartości w ich życiu. Należy jednak zwrócić również uwagę na to, które z uwzględnianych w badaniu wartości były najczęściej wskazywane wśród trzech najważniejszych. Taki sposób analizy daje możliwość uchwycenia tych wartości, które nie są uważane za pierwsze w hierarchii, jednak mimo wszystko należą do najważniejszych w życiu ludzi.

Identycznie jak w przypadku wskazań dotyczących jednej najważniejszej wartości, wśród trzech najważniejszych z nich najczęściej pojawiały się zdrowie (ok. 89%), rodzina i szczęście rodzinne (ok. 81%) oraz miłość (ok. 20%) . Prawie co piąta osoba jako jedną z trzech najważniejszych wartości wskazywała uczciwość (ok. 18%) oraz pieniądze (ok. 17%). Bardzo ważnymi wartościami dla wielu osób były również: poczucie stabilizacji (ok. 16%) oraz praca zawodowa (ok. 15%). Wśród trzech najbardziej istotnych wartości wymieniana była również wiara religijna (ok. 9%).

We wskazaniach trzech najważniejszych wartości w życiu, niezależnie od płci, wieku oraz miejsca zamieszkania, najczęściej pojawiały się zdrowie oraz rodzina i szczęście rodzinne. Warto jednak przyrzeć się tym wartościom, które w poszczególnych grupach były wskazywane jako trzecie w kolejności².

Wśród kobiet trzecią najczęściej pojawiającą się wartością była miłość (ok. 21%), wśród mężczyzn natomiast były to pieniądze (ok. 19%).

We wszystkich analizowanych grupach wieku poniżej 45 roku życia na trzecim miejscu pod względem częstości wskazań znajdowała się miłość. Wartość ta nie pojawiała się już jednak nawet wśród 5 najczęściej wskazywanych w starszych grup wieku. Wśród osób w wieku 45 – 54 lata trzecią najczęściej wskazywaną wartością była praca zawodowa. Wśród osób w wieku 55 – 64 lata oraz 65 – 74 lata na trzecim miejscu znalazła się uczciwość. Natomiast w najstarszej grupie wieku, w wieku co najmniej 75 lat, więcej niż co czwarte wskazanie dotyczyło wiary religijnej.

² Szczegółowe rozkłady odpowiedzi uwzględniające 5 najczęstszych odpowiedzi na pytanie o trzy najważniejsze wartości w życiu zostały zamieszczone w tabl. 1.

Tabl. 1.

Najważniejsze wartości w życiu

% osób w wieku 16 lat lub więcej

WARTOŚCI NAJCZĘŚCIEJ WSKAZYWANE W ODPOWIEDZI NA PYTANIE O TRZY
NAJWAŻNIEJSZE WARTOŚCI

OGÓŁEM				
1. Zdrowie – 89,1%		6. Poczucie stabilizacji – 16,1%		
2. Rodzina – 81,1%		7. Praca zawodowa – 15,4%		
3. Miłość – 19,8%		8. Wiara religijna – 8,9%		
4. Uczciwość – 17,8%		9. Sprawność fizyczna – 6,4%		
5. Pieniądze – 16,9%		10. Przyjaciele/przyjaźń – 5,7%		
PŁEĆ				
Kobiety		Mężczyźni		
1. Zdrowie - 90,7%		1. Zdrowie - 87,5%		
2. Rodzina - 84,6%		2. Rodzina - 77,2%		
3. Miłość - 20,9%		3. Pieniądze - 19,3%		
4. Uczciwość - 17,9%		4. Praca zawodowa - 18,8%		
5. Poczucie stabilizacji - 16,5%		5. Miłość - 18,5%		
WIEK (W LATACH)				
16-24		25-34		35-44
1. Zdrowie - 76,5%		1. Zdrowie - 86,1%		1. Zdrowie - 89,4%
2. Rodzina - 70,1%		2. Rodzina - 81,6%		2. Rodzina - 83,8%
3. Miłość - 36,4%		3. Miłość - 26,1%		3. Miłość - 22,3%
4. Pieniądze - 19,5%		4. Praca zawodowa - 19,2%		4. Poczucie stabilizacji - 19,2%
5. Praca zawodowa - 15,0%		5. Poczucie stabilizacji - 18,7%		5. Praca zawodowa - 18,8%
55-64		65-74		75 i więcej
1. Zdrowie - 93,5%		1. Zdrowie - 95,6%		1. Zdrowie - 95,3%
2. Rodzina - 81,4%		2. Rodzina - 80,7%		2. Rodzina - 83,3%
3. Uczciwość - 23,5%		3. Uczciwość - 22,2%		3. Wiara religijna - 25,8%
4. Pieniądze - 17,3%		4. Wiara religijna - 15,1%		4. Uczciwość - 23,4%
5. Poczucie stabilizacji - 17,0%		5. Pieniądze - 15,1%		5. Sprawność fizyczna - 11,0%
MIEJSCE ZAMIESZKANIA				
Miasta razem		Miasta pow. 500 tys. mieszkańców		Miasta 100-500 tys. mieszkańców
1. Zdrowie - 88,4%		1. Zdrowie - 85,0%		1. Zdrowie - 90,1%
2. Rodzina - 81,2%		2. Rodzina - 77,4%		2. Rodzina - 81,6%
3. Miłość - 20,5%		3. Uczciwość - 20,4%		3. Miłość - 20,5%
4. Uczciwość - 18,3%		4. Miłość - 20,2%		4. Poczucie stabilizacji - 20,0%
5. Poczucie stabilizacji - 17,0%		5. Poczucie stabilizacji - 18,5%		5. Uczciwość - 18,5%
Miasta 20-100 tys. mieszkańców		Miasta poniżej 20 tys. mieszkańców		Wieś
1. Zdrowie - 89,4%		1. Zdrowie - 87,9%		1. Zdrowie - 90,4%
2. Rodzina - 82,8%		2. Rodzina - 82,0%		2. Rodzina - 80,9%
3. Miłość - 21,0%		3. Pieniądze - 22,0%		3. Miłość - 18,6%
4. Uczciwość - 18,1%		4. Miłość - 20,2%		4. Pieniądze - 17,8%
5. Pieniądze - 17,8%		5. Praca zawodowa - 18,2%		5. Praca zawodowa - 17,2%

Źródło: GUS, Badanie spójności społecznej

Jaki jest stopień społecznego przyzwolenia na niektóre zachowania?

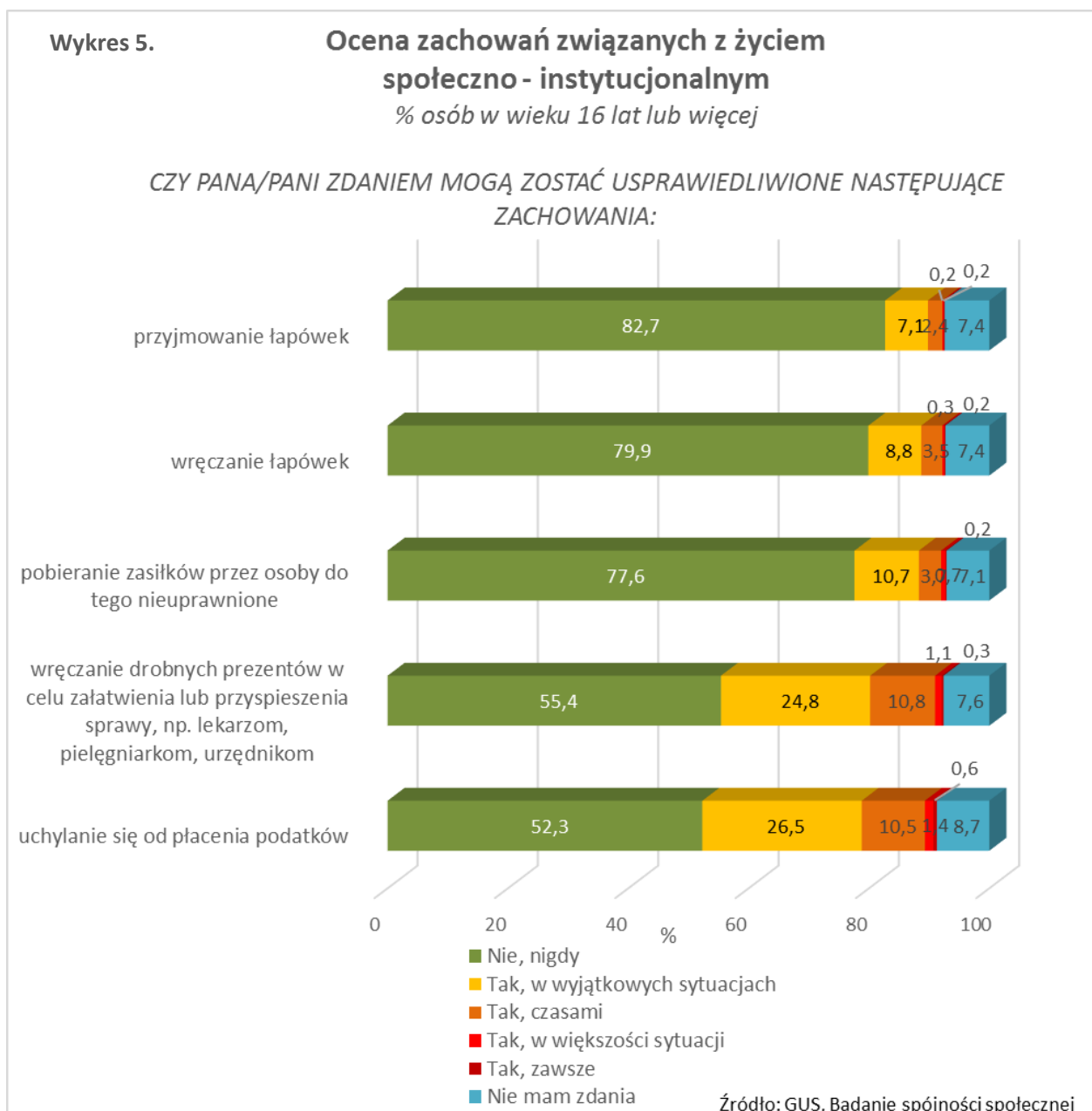
Ważnym elementem kapitału społecznego są działania podejmowane przez ludzi w przestrzeni publicznej oraz ich społeczna ocena, tj. przyzwolenie bądź brak przyzwolenia na określone postępowanie. Aby ocenić, które z zachowań są najmniej tolerowane przez mieszkańców Polski a na które z nich jest większe przyzwolenie, w Badaniu spójności społecznej znalazło się pytanie o to, czy zdaniem badanych osób dane działania mogą zostać usprawiedliwione. Wśród uwzględnionych w badaniu sytuacji, o ocenę których zostali poproszeni respondenci, znalazły się zarówno zachowania związane z wykonywaniem, bądź podejmowaniem pracy zawodowej, zachowania związane z szeroko pojętym życiem społeczno-instytucjonalnym oraz z życiem codziennym.

Najmniejszą akceptację wśród zachowań związanych z pracą mieszkańcy Polski deklarują wobec wykorzystywania stanowiska służbowego dla własnych korzyści oraz nierzetelnego, niedokładnego wykonywania swoich obowiązków służbowych. Ponad 70% osób w wieku 16 lat lub więcej uważa, że działania tego typu nigdy nie mogą zostać usprawiedliwione. Większe przyzwolenie społeczne obserwowane jest natomiast w przypadku zatrudniania pracowników „na czarno” oraz załatwiania prywatnych spraw w czasie pracy kosztem obowiązków służbowych. Brak akceptacji dla tego rodzaju

zachowań zadeklarowało mniej więcej 4 na 10 osób w wieku 16 lat lub więcej (odpowiednio, ok. 43% i ok. 41%). Ponadto, w przypadku zatrudniania pracowników „na czarno”, prawie 6% osób uważa, iż tego rodzaju postępowanie może zostać usprawiedliwione zawsze lub w większości sytuacji.

Zdecydowanie najwyższy poziom przyzwolenia spośród wymienionych działań związanych z pracą odnotowano w przypadku podejmowania pracy „na czarno”. Ok. 12% osób sądzi, iż praca „na czarno” może być usprawiedliwiona zawsze lub w większości sytuacji. Całkowity brak akceptacji dla podejmowania pracy na czarno deklarowało natomiast ponad 22% osób.

Wśród zachowań związanych z życiem społeczno-instytucjonalnym, najmniejsze przyzwolenie społeczne odnotowano w przypadku działań korupcyjnych, tj. przyjmowania oraz wręczania łapówek. Mniej więcej 8 na 10 mieszkańców Polski deklaruje, iż takie zachowania nigdy nie mogą zostać usprawiedliwione (odpowiednio, ok. 83% oraz ok. 80%). Nieznacznie niższy odsetek osób, które wskazały taką odpowiedź odnotowano również w odniesieniu do pobierania zasiłków przez osoby

do tego nieuprawnione (prawie 78%). Niemal 4 na 10 osób dopuszcza natomiast w wyjątkowych sytuacjach lub częściej (w tym zawsze) uchylanie się od płacenia podatków (39%) oraz wręczanie drobnych prezentów w celu załatwienia lub przyspieszenia sprawy (np. lekarzom, pielęgniarce, urzędnikom) (ok. 37%).

Wykres 6. Ocena zachowań związanych z życiem codziennym i innych zachowań społecznych
% osób w wieku 16 lat lub więcej

CZY PANA/PANI ZDANIEM MOGĄ ZOSTAĆ USPRAWIEDLIWIONE NASTĘPUJĄCE ZACHOWANIA:

Źródło: GUS, Badanie spójności społecznej

Analizując oceny pozostałych zachowań, w tym związanych z życiem codziennym, zauważyć można, iż zgodnie z deklaracjami większości mieszkańców Polski, nigdy nie można usprawiedliwić nieudzielenia pomocy osobie poszkodowanej lub potrzebującej pomocy (np. w wyniku wypadku, załamnięcia). Taką opinią wyraziło prawie trzy czwarte osób (73%) w wieku 16 lat lub więcej, a kolejne 20% osób twierdziło iż nieudzielenie pomocy można usprawiedliwić jedynie w wyjątkowych sytuacjach.

Według opinii mniej więcej 7 na 10 mieszkańców Polski, nigdy nie może zostać usprawiedliwione również zatrzymywanie dla siebie omyłkowo wydanej przez sprzedającego reszty oraz pozostawienie śmieci w miejscu publicznym, jeśli w pobliżu nie ma kosza.

Mniejszy sprzeciw budzą natomiast takie zachowania jak jazda na gapę w środkach komunikacji miejskiej, czy przekraczanie prędkości na drogach. Takich zachowań nie akceptuje mniej więcej co druga osoba.

Największe przyzwolenie odnotowano natomiast w odniesieniu do świadomego kupowania rzeczy podrobionych i fałszywych oraz ściągania na egzaminach. Za naganne (nigdy nie usprawiedliwione), takie postępowanie uznała nieco ponad jedna trzecia osób .

Biorąc pod uwagę wszystkie uwzględnione w badaniu zachowania, za najmniej akceptowane uznano: przyjmowanie oraz wręczanie łapówek oraz pobieranie zasiłków przez osoby do tego nieuprawnione. Najmniejszy sprzeciw budziły natomiast: podejmowania pracy „na czarno”, świadome kupowanie rzeczy podrobionych lub fałszywych oraz ściąganie na egzaminach, sprawdzianach i testach .

Generalnie wśród osób młodych obserwowana jest większa akceptacja dla branych pod uwagę zachowań, niż wśród osób należących do starszych grup wieku. Największe różnice pomiędzy opiniami osób młodych i osób starszych zaobserwowano w przypadku takich zachowań jak: uchylanie się od płacenia podatków, przekraczanie dozwolonej prędkości w ruchu drogowym oraz uchylanie się od opłat za transport publiczny (zachowania te nigdy nie są akceptowane wśród 38 – 41% osób w wieku 16 – 24 lata oraz wśród 58 - 64% osób w wieku 75 lat lub więcej).

Ze względu na mnogość i różnorodność branych pod uwagę zachowań, szczegółowe analizy dotyczące ich postrzegania przez poszczególne grupy społeczne, podobnie jak i wyniki pogłębionych analiz wszystkich prezentowanych w notatce zagadnień, przedstawione zostaną w planowanej na 2016 r. publikacji analitycznej.

Opracowanie merytoryczne:
**Wydział Analiz Przekrojowych, Departament
Badań Społecznych i Warunków Życia GUS
we współpracy z Ośrodkiem Statystyki
Matematycznej US w Łodzi**

Rzeczposzechnianie:
**Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Artur Satora
Tel: 22 608 3495, 22 608 3009
e-mail: rzecznik@stat.gov.pl**